

Η στρατηγική προστασία της καινοτομίας ως συνιστώσα εξαγωγικής ανάπτυξης στις αναδυόμενες διεθνείς αγορές

Εισαγωγή

Στο σύγχρονο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, η ανταγωνιστικότητα των οικονομιών και των επιχειρήσεων δεν καθορίζεται πλέον αποκλειστικά από την παραγωγική ικανότητα, το κόστος ή την πρόσβαση σε πρώτες ύλες. Η παγκόσμια οικονομία μετατοπίζεται σταθερά προς ένα μοντέλο όπου η γνώση, η τεχνολογία, η καινοτομία και τα άυλα περιουσιακά στοιχεία αποτελούν τους βασικούς πυλώνες δημιουργίας αξίας και ανάπτυξης, εξελίσσοντας την προστασία τους από απομονωμένα νομική ή διοικητική διαδικασία σε κρίσιμο εργαλείο επιχειρησιακής στρατηγικής, διεθνούς τοποθέτησης και εξαγωγικής αξιοποίησης.

Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν διεθνώς καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα περιβάλλον υψηλού ανταγωνισμού, ταχύτατης τεχνολογικής εξέλιξης και αυξημένης γεωοικονομικής αβεβαιότητας. Ιδιαίτερα σε αναδυόμενες αγορές και σε νέους εμπορικούς διαδρόμους, όπου οι ευκαιρίες ανάπτυξης συνυπάρχουν με αυξημένους κινδύνους απομίμησης, αντιγραφής ή αθέμιτης αξιοποίησης τεχνογνωσίας, η στρατηγική διαχείριση της καινοτομίας αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα. Η προστασία της γνώσης λειτουργεί ως μηχανισμός διασφάλισης της επιχειρηματικής αξίας, ως εργαλείο προσέλκυσης επενδύσεων και ως καταλύτης εξωστρέφειας.

Υπό το πρίσμα αυτό, η στρατηγική προστασία της καινοτομίας δεν ακολουθεί την εξαγωγική δραστηριότητα· προηγείται αυτής και, σε σημαντικό βαθμό, την καθοδηγεί.

Η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και η σημασία των άυλων περιουσιακών στοιχείων

Στη λεγόμενη «οικονομία της γνώσης», τα άυλα περιουσιακά στοιχεία (intangible assets) αποτελούν βασικό παράγοντα επιχειρησιακής ανθεκτικότητας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Οι επιχειρήσεις που διαθέτουν ισχυρό και διαφοροποιημένο καινοτομικό κεφάλαιο είναι σε θέση να αναπτύσσουν νέα προϊόντα, να εισέρχονται σε αγορές υψηλής προστιθέμενης αξίας και να ανταποκρίνονται ταχύτερα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της διεθνούς οικονομίας.

Η εξέλιξη αυτή συνδέεται άμεσα με:

- την τεχνολογική επιτάχυνση,
- την ψηφιοποίηση,
- την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης,
- και την αυξανόμενη σημασία της έρευνας και ανάπτυξης (R&D).

Παράλληλα, ενισχύεται η σημασία της τεχνολογικής κυριαρχίας και της στρατηγικής αυτονομίας κρατών και επιχειρήσεων, ιδίως σε τομείς κρίσιμης τεχνολογίας και βιομηχανικής παραγωγής. Τα καινοτομικά επιτεύγματα αποκτούν έτσι διττό χαρακτήρα: αφενός λειτουργούν ως μοχλοί οικονομικής ανάπτυξης και αφετέρου ως εργαλεία γεωοικονομικής στρατηγικής σημασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία της καινοτομίας συνδέεται άμεσα με τη διατήρηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, τη διασφάλιση της τεχνολογίας, την ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύος και τη δυνατότητα αξιοποίησης της καινοτομίας σε διεθνές επίπεδο μέσω συνεργασιών, αδειοδοτήσεων και επενδύσεων.

Η προστασία της καινοτομίας ως στρατηγικό εργαλείο εξαγωγικής ανάπτυξης

Η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων συνεπάγεται αυξημένη έκθεση σε κινδύνους αντιγραφής, τεχνολογικής διαρροής και αθέμιτου ανταγωνισμού. Ιδιαίτερα σε αγορές υψηλού ανταγωνισμού ή σε περιβάλλοντα με αυξημένους κινδύνους απομίμησης, η στρατηγική προστασία της καινοτομίας συμβάλλει ουσιαστικά στη μείωση του επιχειρηματικού ρίσκου και στη θωράκιση της διεθνούς παρουσίας των επιχειρήσεων, ενισχύοντας την ασφάλεια των επενδύσεων, την αξιοπιστία των επιχειρήσεων έναντι διεθνών συνεργατών, την εμπορική αξιοποίηση της τεχνολογίας και τη δυνατότητα διεξόδου σε αγορές υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Ταυτόχρονα, λειτουργεί ως παράγοντας ενίσχυσης της εξαγωγικής δυναμικής, καθώς οι επιχειρήσεις που διαθέτουν προστατευμένη τεχνολογία μπορούν να διαφοροποιηθούν αποτελεσματικότερα, να δημιουργήσουν ισχυρότερη ταυτότητα στις διεθνείς αγορές και να επιτύχουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα απέναντι στις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού.

Η στρατηγική προστασία της καινοτομίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και δυναμικούς εξαγωγικούς κλάδους, όπου η τεχνολογία, η εξειδίκευση και η ποιότητα αποτελούν βασικά στοιχεία διαφοροποίησης. Η κατοχύρωση και η ορθή διαχείριση των άυλων στοιχείων δύνανται να μετατραπούν σε κρίσιμο εργαλείο επιχειρησιακής βιωσιμότητας και ανάπτυξης.

Αναδυόμενες αγορές και νέοι εμπορικοί διάδρομοι: Η περίπτωση της MERCOSUR

Αναδυόμενες αγορές διεθνούς εμπορίου, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις χώρες της MERCOSUR — κυρίως η Βραζιλία, η Αργεντινή, η Ουρουγουάη και η Παραγουάη — προσελκύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις. Η περιοχή συνδυάζει μεγάλο καταναλωτικό κοινό, σημαντικές βιομηχανικές και αγροδιατροφικές δραστηριότητες, καθώς και αυξανόμενη ζήτηση για τεχνολογικά και καινοτόμα προϊόντα.

Η ενίσχυση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και MERCOSUR δημιουργεί νέες προοπτικές εξωστρέφειας για ελληνικές επιχειρήσεις σε τομείς όπως:

- η αγροδιατροφή,
- τα φαρμακευτικά προϊόντα,
- τα χημικά και βιομηχανικά υλικά,
- οι τεχνολογικές εφαρμογές,
- και τα εξειδικευμένα βιομηχανικά προϊόντα.

Ωστόσο, οι ευκαιρίες αυτές συνοδεύονται από σημαντικές προκλήσεις. Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν να εισέλθουν σε τέτοιες αγορές καλούνται να διαχειριστούν διαφορετικά κανονιστικά και θεσμικά πλαίσια, αυξημένους κινδύνους απομίμησης, σύνθετες αλυσίδες εφοδιασμού και εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό.

Η περίπτωση της MERCOSUR αναδεικνύει τη σημασία της στοχευμένης γεωγραφικής στρατηγικής. Η διεθνής προστασία της καινοτομίας δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως οριζόντια ή καθολική διαδικασία, αλλά ως επιχειρησιακή επιλογή που συνδέεται με:

- το εμπορικό αποτύπωμα της επιχείρησης,
- τις αγορές-στόχους,
- την παρουσία ανταγωνιστών,
- το επενδυτικό ενδιαφέρον,
- και τις δυνατότητες εμπορικής αξιοποίησης.

Κατά συνέπεια, η στρατηγική διεθνούς προστασίας της καινοτομίας οφείλει να εντάσσεται στον συνολικό εξαγωγικό σχεδιασμό των επιχειρήσεων και να ευθυγραμμίζεται με τις γεωγραφικές και επιχειρηματικές τους προτεραιότητες.

Η ελληνική διάσταση και η ανάγκη ενίσχυσης της καινοτομικής εξωστρέφειας

Για την ελληνική οικονομία, η σύνδεση καινοτομίας και εξαγωγών αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς η χώρα επιδιώκει τη μετάβαση σε ένα περισσότερο εξωστρεφές και παραγωγικά διαφοροποιημένο αναπτυξιακό μοντέλο.

Η ελληνική επιχειρηματικότητα διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε τομείς όπως η αγροδιατροφή, η φαρμακοβιομηχανία, τα δομικά και βιομηχανικά υλικά, οι τεχνολογικές εφαρμογές, η ναυτιλιακή τεχνολογία και οι υπηρεσίες υψηλής εξειδίκευσης.

Ωστόσο, η δυνατότητα μετατροπής της καινοτομίας σε διεθνώς αξιοποιήσιμο οικονομικό αποτέλεσμα εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, καθώς πολλές επιχειρήσεις εξακολουθούν να παρουσιάζουν ουσιαστικές αδυναμίες στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν τη διεθνή ανάπτυξη και την προστασία των άυλων περιουσιακών τους στοιχείων. Συχνά παρατηρείται περιορισμός της προστασίας αποκλειστικά στην εγχώρια αγορά, απουσία ολοκληρωμένης

διεθνούς στρατηγικής, καθυστερημένη ενεργοποίηση μηχανισμών προστασίας και αποσπασματική διαχείριση της τεχνογνωσίας και των λοιπών άυλων στοιχείων αξίας. Παράλληλα, σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώνεται ανεπαρκής σύνδεση της καινοτομίας με την εξαγωγική στρατηγική, καθώς και προσπάθεια υπερεπέκτασης σε διεθνείς αγορές χωρίς βιώσιμο επιχειρησιακό μοντέλο και σαφή στρατηγική τοποθέτηση. Οι αστοχίες αυτές περιορίζουν σημαντικά τη δυνατότητα διεθνούς ανάπτυξης και αυξάνουν την επιχειρησιακή έκθεση σε κινδύνους ανταγωνισμού, αντιγραφής και απώλειας τεχνολογικού πλεονεκτήματος.

Με στόχο τη διαμόρφωση ενός ισχυρού, ανταγωνιστικού και διεθνώς εξωστρεφούς οικοσυστήματος καινοτομίας, ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας και η Μονάδα Υποστήριξης Καινοτομίας αναλαμβάνουν έναν ουσιαστικό στρατηγικό ρόλο στην ενίσχυση της ελληνικής καινοτομικής και εξαγωγικής δυναμικής. Μέσα από την ανάπτυξη ολοκληρωμένων μηχανισμών στρατηγικής τεχνολογικής και επιχειρησιακής πληροφόρησης, τεχνολογικής προοπτικής διερεύνησης και πρόβλεψης τάσεων, την υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενδυνάμωση της καινοτομικής τους ετοιμότητας, συμβάλλουν ενεργά στη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας σε ένα περισσότερο ανθεκτικό, τεχνολογικά ώριμο και διεθνώς ανταγωνιστικό αναπτυξιακό πρότυπο. Σε ένα περιβάλλον συνεχών γεωοικονομικών και τεχνολογικών μεταβολών, η στρατηγική αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας αποτελεί πλέον όχι μόνο παράγοντα επιχειρησιακής ανάπτυξης, αλλά και κρίσιμο στοιχείο οικονομικής κυριαρχίας, διεθνούς τοποθέτησης και βιώσιμης εξωστρέφειας.